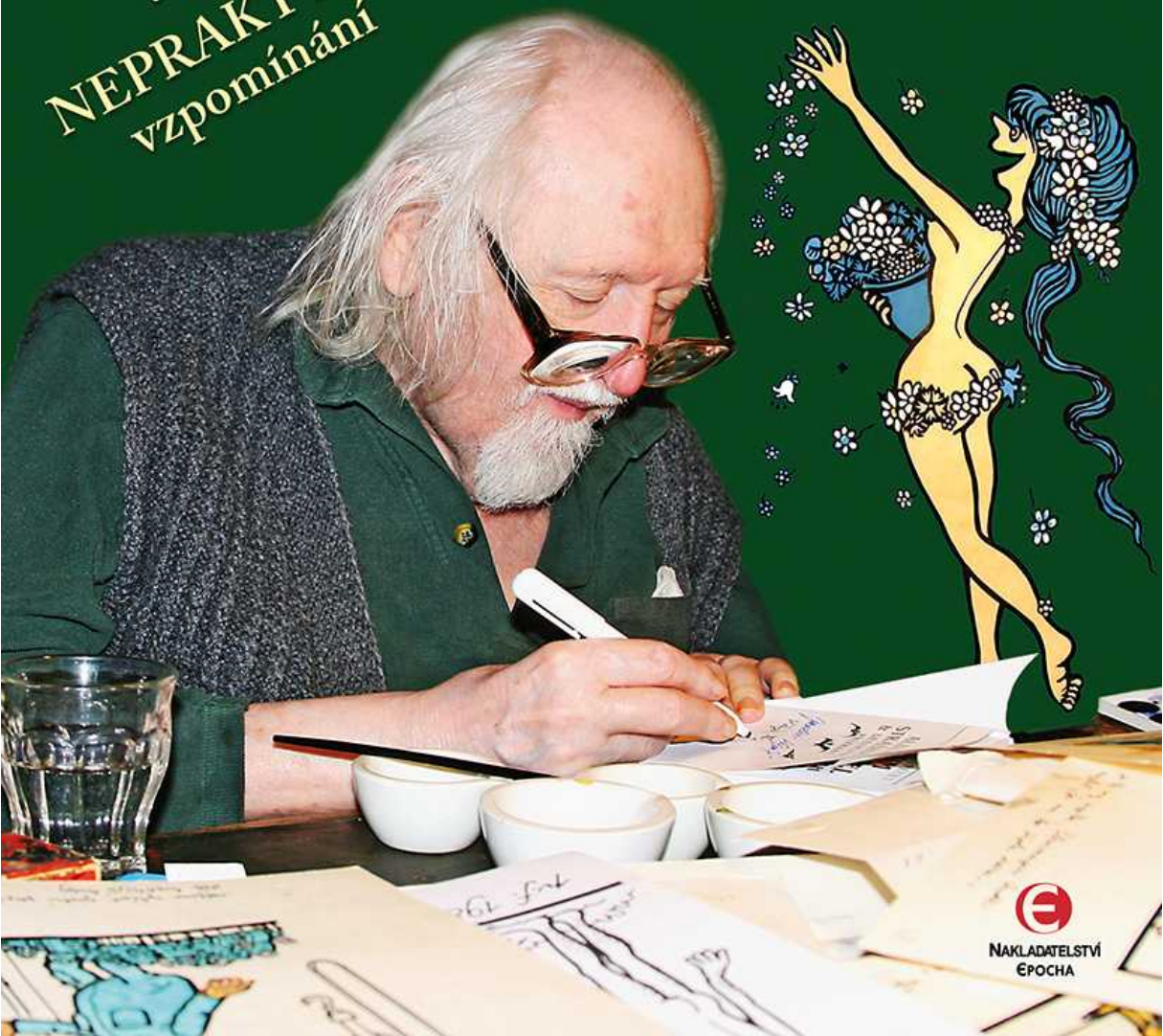

Jiří Winter – Jaroslav Kopecký

Tučná linka černou tuší

aneb
NEPRAKTYCKÉ
vzpomínání

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Tučná linka černou tuší

aneb

NEPRAKTYcké vzpomínání

Nakladatelství EPOCHA

Jiří Winter
Jaroslav Kopecký

Tučná linka černou tuší

aneb

NEPRAKTYcké
vzpomínání

Za války jsem byl zavřený v německém kriminále. Ocitl jsem se v cele s dalšími asi dvaceti lidmi. Vůbec nám to neutíkalo, otrava, nedalo se dělat nic jiného, než kecat o všem možném. Byl tam nějaký zemědělec, statkář, snad dokonce starosta obce, a vyprávěl o sobě, o své rodině, o sousedech, o zabijačce, kdy mu uteklo prase a tak podobně. Mohlo mu v té době být tak padesát let. A představte si, že on vyprávěl dvě hodiny a dost. Do toho času se mu vešel celý život. Do pouhých dvou hodin vměstnal všechno, co za půl století zažil. Tehdy, ve svých devatenácti letech, jsem si uvědomil, že tak bych žít určitě nechtěl. Nikdy bych nedopustil, aby se můj život dal odvyprávět za dvě hodiny.

Během let jsem poskytl novinářům nespočet rozhovorů a v nich na sebe prozradil všechno možné, co mne v životě potkalo; je tedy možné, že v této knize vám některé příhody budou povědomé, leč kromě nich tu najdete další a méně známé.

Copyright © Jiří Winter, Jaroslav Kopecký, 2012

Cover and layout © Josef Kroupa, 2012

Czech Edition © Nakladatelství EPOCH, Praha 2012

ISBN 978-80-7425-855-8 (pdf)

Holešovické dětství

1. Tatínek Karel pocházel z Holešovic a maminku Marii, zlatovlasou krasavici, si našel v Bubnech. Oba se narodili před koncem devatenáctého století. Svatbu měli na tehdejší dobu v přiměřeném věku. Otec hned po vzniku republiky narukoval na vojnu, a protože vojáků nové československé armády bylo po první světové válce poměrně málo, sloužil dlouho, snad čtyři roky. Po návratu zdědil sklenářskou živnost svého otce Hynka, založenou už v roce 1877. V domě, kde jsme bydleli, měl v přízemí krám

a dílnu s vývěsním štítem **KAREL WINTER – stavební a umělé sklenářství**. Na účetních formulářích byly uvedeny i ostatní podnikatelské činnosti: Závod sklenářský, sklad lamp, zrcadel a rámců, prodej dutého a ozdobného zboží, Praha VII, Rajská ulice č. 632. Stavitel hodlal ten dům nacházející se na rohu ulic Plynární a Rajské prodat městské radě jako sídlo pro holešovickou radnici, ale k tomu nikdy nedošlo. Dnes už dům nestojí, na jeho místě je vstup do stanice metra Nádraží Holešovice.

Já jsem se narodil v holešovické části zvané Bubny. Tehdy se nechodilo do porodnice, porody se odbývaly doma, a tak maminka odešla na onen kritický týden ke svým rodičům. Dědeček, kloboučník, bydlel poblíž Bubenského pivovaru, tam kde byla později postavena budova Úrazové pojišťovny a velký areál Elektrických podniků. Ulice, kde bydlel, se jmenovala Kloboučnická (dnes Antonínská) – podle továrny na plstěné zboží. Lemovaly ji nízké domky a obchůdky s nejrůznějším zbožím. Mezi nimi se usadil kovář, který měl na firemním štítě napsáno **Zkoušený kovář a podkovář** – a já jsem dlouho nevěděl, co to znamená, a myslel jsem, že když existuje podkovář, je také nějaký nadkovář. Dál po nábřeží směrem k jatkám byla jen sporadická zástavba, několik malých fabriček a prodejna semen firmy Vaněk. Ta je tam dodnes.

DĚTI NOVÉ ŘEY RADIOVÉ
snad ještě předstihnou synáčka pě Winterova z Prahy VII.
a budou se napořád rodit už rovnou se sluchátky.

*Otec mne vyfotografoval při poslechu
krystalky. Redakce časopisu RADIO-
-JOURNAL fotografii uveřejnila
v únoru 1926.*

Během porodního týdne běhal otec několikrát denně z Holešovic do Buben, aby zjistil mamčin stav. Až v sobotu 12. července roku 1924 si vyslechl, že má pětikilového syna. Radostnou událost se rozhodl oslavit, doběhl na Bělského třídu k cukráři Královi, zakoupil krabici dortů a slavnostně se dostavil k lůžku rodičky. Ta byla proběhlými událostmi značně unavená a otec, šťasten nad tím, že všechny strasti v pořádku přestál, si k ní sedl na postel a tlachal a jedl, dokud všechny dorty nesnědl. Ještě po letech mu to maminka občas připomněla.

Měl jsem tři tety – na těch nebylo nic zajímavého, protože se pořád hádaly, strejdivé byli lepší. Jeden měl velkoobchod s rybami, ten mne zajímal, protože ryby jsem měl rád. Od něj jsem asi v šesti letech dostal svou první lebku. Byla to preparovaná lebka vydry, kterou přivezl odněkud od Třeboně, a ve mně tím probudil zájem o zvířata, respektive o kostry zvířat; ta záliba mi pak zůstala už na pořád.

Dědeček z matčiny strany byl Moravák, sloužil u dráhy v Maloměřicích. To ještě nebyla součást moravské metropole, ale vesnice u Brna. Jeho syn se jmenoval František Částek, vyučil se kloboučnickem a odstěhoval se do Prahy. Tam si na Bělského třídu (dnešní Dukelských hrdinů) vedle velkého řeznictví pana Nováka otevřel kloboučnickou dílnu a krám. Bylo to naproti Veletržnímu paláci, který tam tehdy ještě nestál, zato řeznictví Novák

je na tom místě pořád. K řeznictví patřila i jídelna, kde prodávali výbornou dršťkovou polévku za korunu, rád jsem tam na ni chodil. Majitel Novák obsluhoval v krámě v tvrďáku, v něm i vařil a řezničil, a u souseda kloboučnicka si měsíc co měsíc kupoval novou „bouřku“ – dvanáct tvrďáků do roka, to byl vážený zákazník. Tehdy musel mít každý člověk klobouk. Maminka s oblibou citovala slova spisovatele Ignáta Herrmanna, že šel-li někdo po ulici bez klobouku, byly pouze dvě možnosti: buď ho právě vykopli z hospody, anebo se utrhł od šibenice.

2. Prožil jsem spokojené a šťastné dětství jedináčka. Maminka byla v domácnosti a dobře vařila. Odjakživa mi chutnalo, proto jsem měl vždycky poněkud nadváhu. Navštěvoval jsem obecnou školu v Jablonského ulici, byla přes ulici. Vedle školy se nacházel park a hřiště, kde jsem si užíval mezi vrstevníky. Někdo z nich občas přinesl chůdy, ale to mě moc nebavilo. Nebo jsme házeli kroužky a chytali je na dřevěný meč – ani to jsem neměl v oblibě. Nejraději jsem měl hru s míčem; ten jsem nosíval s sebou, a když jsem přišel mezi kluky, vytvořili jsme dvě mužstva a hráli fotbal. Baťa tehdy dělal i gumové míče, ale já jsem měl kožený. To bylo pro kluky výjimečné. Hrál jsem na beku, tedy pokud nás bylo na ta dvě mužstva.

V Holešovicích byla městská jatka a tamní řezníci pěstovali silové sporty – box, zápas a přetahování lanem. K těm borcům jsme zbožně vzhlíželi

7

a napodobovali je. Na box jsme neměli rukavice, ale zápasit nebo se přetahovat, to se dalo bez vybavení. Holešovice byla proletářská čtvrť a spolužáci byli spíše pápěrky, ale zase uměli dobře běhat nebo šplhat. Já jsem vynikal v přetahované, protože jsem byl mohutnější než moji vrstevníci. Moje družstvo vždy vítězilo a já jsem byl vyhledávaným partnerem. Jiné sporty mě moc nezajímaly. Ve škole se při hodinách tělocviku neprovozoval žádný sport, jen nějaká protná a cvičení bez náradí. Ale líbila se mi kolovadla. Kolo pověšené od stropu, z něj visela čtyři lana, takové provazové žebříky, kterých se cvičenci drželi, jednou nohou se zavěsili a druhou odráželi. Při dobrém odrazu jsme mohli létat skoro přes celý okruh. O tomto dnes již zapomenutém cvičebním nářadí zpívali Kocourkovští učitelé písničku:

*Ta naše Madla, aby se spadla,
do bytu koupila si kolovadla
a teď tam lítá jako to ptáče,
u stropu skáče
pravidelně po jídelně...*

3. K Vltavě jsme měli sice blízko, ale my holešovičtí kluci jsme tam moc nechodili. Obvyklou klukovskou faunu – žáby a salamandry – jsem chytal v okolních zahradách s jezírky, jichž bylo ve starých Holešovicích mnoho. V nich se vyskytovaly dafnie – vodní vši, ty byly pro kluky vítaným artiklem určeným ke krmení rybiček; i my jsme měli doma akvárium a kluci nosili k nám do krámu nachytané

vodní vši, otec jim dal padesátník nebo korunu a obě strany byly spokojené.

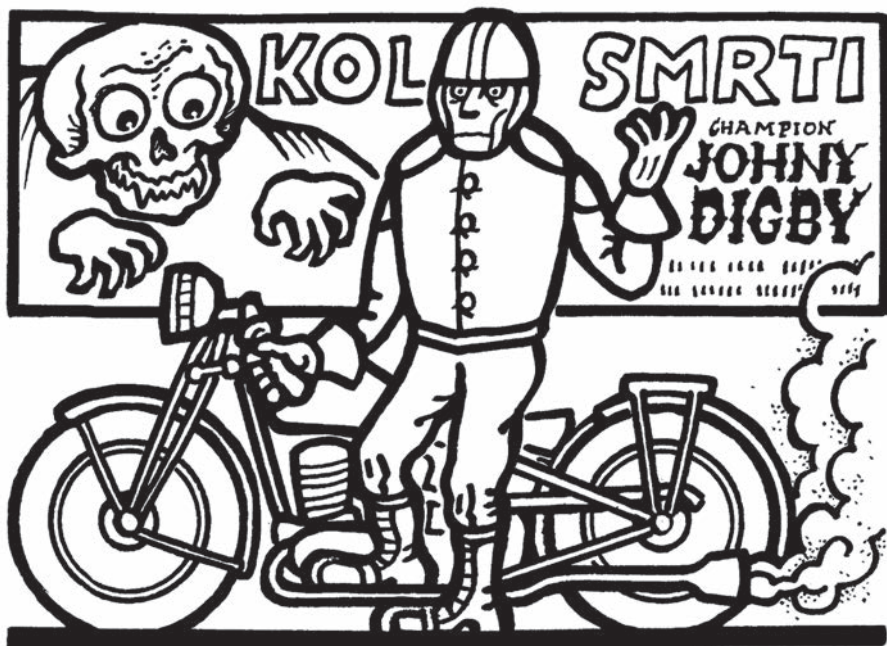
Otec byl náruživý fotbalista, hrával v mládí za SK Praha VII. Rychle běhal a svou rychlost uplatňoval na levém křídle. Spojku hrál slavný Janda „Očko“, urostlý chlap – ten když se rozběhl, všechny soupeře stojící mu v cestě převálcoval jako tank, zatímco otec všechny předběhl, Jandovi přihrál z levé strany a balón byl v síti! Krom toho otec i fandil a každou neděli chodil na Letnou na Spartu nebo na Slavii a občas mne brával sebou. Chodil zásadně k stání, a aby při dešti nestál v blátě, nosil s sebou příruční podnožku umně vyrobenou z prkýnek z obalů od skla. Na takovém soklu už bylo dlouhé stání na tribuně pohodlnější.

Maminka mě brávala na procházky do Stromovky. Tam jsem rád krmil kachny. Občas jsme potkali pana prezidenta Masaryka, který tam jezdil na koni. Vždycky jsem způsobně pozdravil a pan prezident nám zasalutoval. Kromě Stromovky jsem s maminkou absolvoval vycházky po Praze. Bývaly to akce Svazu turistů a směřovaly na místa běžně nepřístupná, kde by se nevyplatilo držet zřízence na hlídání a výběr vstupného, tudíž se otvíralo jen pro skupiny s průvodcem; mívaly 15–20 lidí, průvodce vybral od každého účastníka korunu nebo dvě, přednesl připravenou přednášku o historii stavby, o její umělecké výzdobě, o využívání a provozu a pak jsme šli dovnitř. Bývaly to

zajímavé vycházky a dodnes si leckterá z navštívených míst pamatuji. Například slepecký ústav na Maltézském náměstí v paláci Petra Straky z Nedabylic. Sloužil jako internát a ladičská škola, žactvo zahrálo nějaký koncert a pak návštěvníkům ukázali interiéry. Nebo Faustův dům na Karlově náměstí, s ledabyle opravenou dírou ve stropě, kudy prý Mefisto odnesl doktora do pekel; po prohlídce nás ještě zavedli na sousední faru, a pan farář nám s potěšením předvedl svou neobyčejnou sbírku Madonek a jiných svatých sošek.

4. Kromě pražské historie mne lákaly také trhy, biograf a pouťové atrakce. Pouťovou atmosféru jsem měl moc rád a v Praze bylo vždycky

dost příležitostí. Zjara se začínalo matějskou poutí; tehdy se konala na dejvickém náměstí a ulicí Na Pískách se táhly stánky až ke kostelíku sv. Matěje. Po ní následovala pouť josefská, svatojánská, václavské posvícení, havelské, martinské a další. A vánoční trhy – ty na Karlově náměstí trvaly celý měsíc. Stánky se spoustou jinde nevidaných věcí a přepestrá podívána a různé atrakce, to byly pro kluka nezapomenutelné zážitky, a mne ovlivnily na celý život. Na poutích a trzích nebylo o ty zvláštnosti, kuriózy a atrakce nikdy nouze. Nadevše mi učarovalo okouzlující panoptikum s voskovými figurami a nikdy jsem nevynechal příležitost je navštívit. Od malička jsem měl slabost pro všechno kuriózní. Nikde jinde než

Ilustrace k povídce J. Kopše Drama v kotli smrti (časopis Praha 10. 11. 1982)

Sňatek dušičkový – kresba z výstavy v Maroldu, 1954

tady bylo možné vidět třeba upíra lezoucího z rakve nebo krotitelku lvů, která se jde ve svatebních šatech rozloučit s nejoblíbenějším zvířetem. Lev nemůže ze zklamané lásky udělat nic jiného než ji v zoufalství roztrhat. V tom panoptiku leží mrtvá krotitelka v zakrvácených rozedraných šatech ve lví kleci a nad ní pokyvuje hlavou nešťastný zhrzený lev...

Stejně tak mě lákali všichni kouzelníci a iluzionisté, fakiři a hadí ženy a zápasníci arény pánů Soukupa a Svobody. Nejdříve předváděli zápas dvojice borců, z nichž každý měl svou roli. Sportovec-gentleman, škrtič a surovec a také zbabělý střízlík, ječící strachem, když ho soupeř sevřel v klinči. Obecenstvo napětím ani nedýchalo, když vyvolávač předváděl záhadného muže v masce, o němž někdy tvrdil, že je to zchudlý šlechtic, jindy levoboček z nějakého knížecího rodu či zvrhlý opat, vyloučený z dominikánského řádu. My z Holešovic jsme věděli, že to je pekař Ulvr z Tróje. Produkce pokaždé končila výzvou, aby se někdo z publika s jedním ze zápasníků utkal. Vyhlášená tisícikorunová odměna byla lákavá, leč se stošedesátikilovým obrem Livarcem se žádný dobrovolník nechtěl dostat do křížku. Ale za stovku porazit toho třasořitku, to se nechal lečjaký naivka zlákat. Jenže ten „bojácný strašpytel“ znal dokonale zápasnické řemeslo, a než se odvážný vejtaha nadál, byl na lopatkách a o stovku chudší.

Páni vyhledávali kouzelnou studnu. To byl veliký sud s dřevěným

ochozem, ze kterého mohli diváci obdivovat nahou, nazeleno natřenou rusalku, kroutící se na dně ve světle reflektoru. Nad pokladnou visel nápis: Osobám nezletilým je vstup přísně zapovězen. Ale hned pod tím, že vstupné je 2 Kč, děti a vojsko polovic! Byla to ta nejlidovější zábava, ale plná kouzla a poezie.

5. Po mnoha letech jsem se od přátel z Národopisného muzea dozvěděl, že jim kdosi nabízel staré panoptikum s voskovými figurami. Jak mi to popisovali, hned jsem si vzpomněl na figury z dětství – mrtvá krotitelka ve lví kleci, statečný kozák umírající na bojišti, Rasputin ležící v rakvi a jiné podivuhodnosti. Muzeum v Kinského sadech nemělo o voskové panoptikum zájem, zatímco já

Ilustrace k povídce J. Kopše Pražská panoptika (časopis Praha 7. 2. 1989)

ano, vzal jsem si adresu na dotyčného vlastníka a vyrazil do Říčan. Majitele jsem sice našel, ale přišel jsem pozdě. Pán mi jen ukázal několik pytlů vosku – figuríny mu v domku překážely, a protože je nikdo nechtěl, rozhodl se, že prodá alespoň ten materiál.

„Za pytel včelího vosku prý dávájí až sto korun,“ chlubila se ta prostá duše, „tak to tady mám připravené, až si pro to přijede zájemce. Ty hadry, co měly ty loutky na sobě, jsme s manželkou rozstříhali a spálili v kotli, ty nechtěl nikdo!“

Nahlédl jsem do pytle a spatřil oko namalované na zlomku vosku. Dotyčný nelhal, všechnu tu nádheru opravdu rozbil. Přišlo mi líto, že je nenávratně pryč.

„To jste udělal velickou chybu, že jste to takhle zničil,“ řekl jsem mu zlomyslně, když se dostavila i jeho manželka a dcera. „Já jsem z televize a přijel jsem, abych to panoptikum od vás koupil. Zaplatil bych vám dva až tři tisíce korun za každou sochu a za ty samostatné hlavy po patnácti stovkách. To je dohromady nějakých šedesát tisíc. No, mám ty peníze tady s sebou, ale je škoda, že už ty figuríny nemáte.“

Pánovi se roztrásla kolena, protože figurín bylo asi dvanáct, k tomu snad deset hlav a poprsí, a snadno si spočítal, že za to haraburdí, co mu překáželo, by dostal mnohem víc, než zaplatil za celý domek, na jehož půdě to panoptikum našel.

Odcházel jsem k autu, a zaslechl jsem, jak matka s dcerou ubožákově nadávají, že zničil takový poklad

zbytečně a připravil rodinu o majetek.

Miloslav Švandrlík tuhle příhodu zpracoval jako jednu z povídek do knihy *Draculův švagr*, takže alespoň nějaký užitek z toho povstal. Povídka se jmenuje *Konec Rasputina v Novém Strašecí*.

Záliba v panoptikálních atrakcích mi zůstala a při návštěvách cizích měst jsem nikdy neopomněl navštívit muzeum voskových figur. Nejlepší zpracované postavy a největší výběr je k vidění v muzeu Madame Tussaud. Nejstarší expozice je v Londýně a pobočku lze navštívit i v Amsterdamu. Tussaudovské postavy jsou v životní velikosti, v dokonalých kostýmech a v dobových dekoracích. Obdivoval jsem třeba figuru boxera Muhammada Aliho, vysokou přes dva metry a s ohromnými svaly. Jednu rukavici měl navlečenou a druhou držel v ruce, tlapy měl opravdu veliké. Věřím, že když dal ránu, bylo to, jako by soupeře zasáhl palicí. Nebo prezident Kennedy, také veliká postava, zrzavé vlasy a pihovatý obličej, naproti tomu křehounká Audrey Hepburnová naličená a oblečená jako ve filmu *My Fair Lady*.

6. Nejsem o moc starší než pražská zoologická zahrada. Slavnostně ji otevřeli v září 1931 a od samého začátku jsem do ní chodil. Otec spolu se svým dělníkem zasklival v zahradě všechna terária a já jsem je nadšeně doprovázel. O vybudování ZOO v Praze se mluvilo už dávno, dokonce bylo založeno družstvo pro její realizaci. Vybíralo se mezi několika místy,

navržena byla třeba Královská obora nebo zahrada Kinských na Smíchově. Středoškolský profesor Jiří Janda přišel s návrhem zahrady na Štvanici, ale ani zde k tomu nedošlo. Myšlenka však žila dál, a když velkostatkář Svoboda daroval městu pozemky v Troji, byl profesor Janda pověřen, aby na nich vybudoval pražskou zoologickou zahradu. Trojský areál byl oplocen a první zvířata přišla jako dary. Úplně první byla lvice Šárka, darovaná majitelem cirkusu Rebernigg. Protože ještě nebyly postaveny vhodné přístřešky, měl pan ředitel Šárku doma v předsíni své trojské vily. Potom zkrachovaly cirkusy Kludský a Zvěřina a z jejich zvířinců putovaly do ZOO další zvířata, hlavně lvi, tygři, velbloudi, medvěd, také několik opic – paviánů, makaků a podobně. K Šárce přibyl lev Ctirad a pamatuji si na slona Babyho, hrocha Petra nebo nosorožce Maxe. Ten byl mým velkým oblíbencem. Rád jsem mu kýval rohem. Ten není součástí lebky, jak by se laikovi mohlo zdát; je to keratin – zrohovatělá chlupy, takže se hýbe s kůží. Těšilo mě ho takhle škádlit, ale nelomcoval jsem s ním, to by se Maxovi asi nelíbilo.

Začátky pražské zoologické zahrady byly velice skromné. Ta první zvířata jsem znal dobře, včetně lvice Šárky, se kterou jsem si při návštěvách u ředitele Jandy hrával. Profesor Janda byl vášnivý ornitolog, kromě lvice měl doma snad padesátku opeřenců. Papoušky, křepelky, loskutáka posvátného a řadu dalších, jež postupně

umísťoval do zahrady. Jeho chloubou byla nově otevřená voliéra dravých ptáků, jíž se začalo říkat Jandova voliéra. Po několika letech se pod tíhou sněhu zřítla a poté byla postavena nová, mohutnější. U rybníčku volně pobíhali plameňáci a pelikáni, kterým se prostrhují v křídlech některá pera, aby neulétli. Pohladit si pelikána, to pro mne byl vždycky velký zážitek.

Shlédnuv slona kráčím se starším bratrancem do Rajské ulice (1932)

Od malička jsem si při návštěvách ZOO se zvířaty všelijak hrál. Oddělení plazů bylo ve lvinci v prvním patře, jelikož dole se topilo pro lvy a tygry a zdola teplo samo stoupalo. Při stěnách byla terária hadů a ještěřů – dva, tři hroznýši, krajty a několik na prostor nenáročných zvířat – bazilišek, leguán, teju... a uprostřed jezírko s krokodýly. Co chvíli se stalo, že aligátor hodil ocasem příliš silně, rozbil tabuli skla a hned spěchali sklenáři do zoologické zahrady zasklívat, aby neutekl. Já jsem chodil s nimi a často

jsem tam strávil tři čtyři dny v týdnu. Pouštěl jsem ještěry ven z terária – menší měli skleněnou stěnu snadno odnímatelnou a nebyl problém je vyndat ven. Pouštěl jsem si je po podlaze a bavil se tím, jak se přicházející návštěvníci lekli ještěra pochoduujícího na podlaze a báli se jít dál. Vůbec mě nenapadlo, že by mi mohlo některé ze zvířat ublížit; ze všech jsem si nejvíc oblíbil plaza zvaného tupinambis neboli teju. To je asi metr velký ještěř, zavalitý, černobílý a nápadný, a já jsem ho pouštěl do uličky a obracel a všelijak si s ním bezstarostně hrál. On trpělivě běhal sem a tam a nikdy se po mně neohnal. Měl jsem ho za báječné domácí zvířátko. Až když mi bylo 19 nebo 20 a začal jsem studovat přírodní vědy, dozvěděl jsem se, jaká je to kousavá a nebezpečná potvora. Ale dokud jsem to nevěděl, ničeho jsem se neobávil. Jinak jsem měl rád bazilišky nebo leguány, ti nebezpeční nejsou, a s nimi jsem si taky dost vyhrál. Bylo tam i pár nebezpečných ještěřů, třeba varan africký, půl druhého metru dlouhý; i s tím jsem si hrál, ale opatrně.

7. Ještě než jsem začal chodit do školy, choval jsem všelijaké brouky a měl jsem i rybičky. Móda akvárií byla tenkrát velikou novinkou. Ohromným šlágreem byly skaláry. A začínaly neonky – zpočátku velice vzácné rybky, ale rychle se množily a za pár let už byly běžné. Zkušeností bylo málo, nebylo se kde poradit, každý chovatel musel na všechno přijít

sám. Měl jsem třeba rájovce a tetry, ty byly bojovné, a bylo nutno dbát, aby se nepotrhaly. Samec si hlídal potěr a někdy ho i sežral, zkrátka bylo umění je pěstovat. O to víc mne to chovatelství bavilo, pořád jsem se dovídal nové a nové věci. Samozřejmě bych byl rád choval i něco většího, třeba opici, ale ta nebyla nikde k mání, tak jsem se spokojil s rybičkami a čolky. Čolci a mloci mi byli sympatičtější, že jsem si je mohl vyndat ven a hrát si s nimi – to by rybičky nepřežily. Také jsem měl rosničky, tehdy se vyskytovaly venku za Prahou. Při návštěvách v zoologické zahradě jsem jim chytal mouchy. V pavilónu opic nebo u tlustokožců se pořád topilo a much tam bylo habaděj po celý rok. Rosničkám

Pro rozhovor do časopisu Junák jsem se nakreslil ve věku deseti let (1968)

Dědkové-dřevorubci na houpacích židlích (Svobodné slovo 8. 7. 1956)

„Ty, neměli bychom zaplatit a jít; za chvíli musíme do práce?“ (Dikobraz 9. 12. 1954)

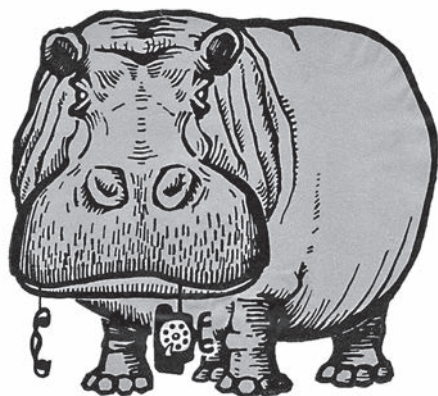
jsem vyrobil dřevěné žebříčky, ale počasí mi nepředpovídaly, nějak se jim nechtělo. Nebo jsem měl mexické mloky axolotly. To jsou obzvlášť ohavní tvorové, bílí nebo s černými fleky a s řasnatými žabrami. Když se jim znemožní vystoupit z vody, zůstanou v larválním stádiu. Jsou sice dospělí, ale larvy. Obojživelníky se stávají, jedině když vylezou z vody ven. Takovéhle experimenty mne lákaly a bavily.

8. V trojské zahradě jsem vlastně prožil celé mládí. Ošetřovatelů tam bylo jen pár a ti mě znali, poučili mě jen, kam můžu vlézt sám, anebo mě varovali, kam třeba smím jenom s koštětem. Třeba když jsem chtěl do výběhu jeřábů. Vysvětlili mi, že ten

pták je vysoký jako já, něco přes metr, a kouká mi přímo do očí a hned proti nim zaútočí, protože se lesknou. Hlava na dlouhém krku je sice hbitá, ale koštěte se bojí. Stejně je to s tučňáky (v té době tam ještě nebyli), to je též nebezpečný pták. Rybu uloví jednou ranou, jedním úderem zobáku dokáže prorazit tlustou rybí kůži i kost. Ve výběhu nejčastěji útočí na boty, neboť v nich vidí kořist; dokáže tak způsobit vážné zranění. Ošetřovatele jsem poslechl nerad, ale k těm nebezpečným zvířatům jsem moc nelezl.

9. Samozřejmě i jako dospělý jsem často do ZOO chodil a znal se dobře s doktorem Zdeňkem Veselovským. Zprvu působil v zahradě jako zoolog a poté 30 let řediteloval. Nadřízeným složkám se nelíbilo, že je příliš aktivní, to bylo vždycky podezřelé. Například zorganizoval vydání kalendáře s fotografiemi zvířat. Vybíral do něj 52 zajímavých exemplářů šelem, ptáků a ostatních zvířat a portrét nádherné husy použil na titulní list kalendáře s popiskou „Samec husy rudé“. Že se nejedná o schválnost, o souvislost rudého husáka s rudým Husákem, nedokázal nikomu vymluvit, a odpovědným soudruhům, hlídajícím ideologickou úroveň veřejných tiskovin už vůbec ne.

Jednou jsem dostal nabídku udělat pro ZOO sérii tabulek s různými výzvami jako KRMENÍ ZAKÁZÁNO a podobně. Přesvědčoval jsem pana ředitele, že když se něco zakazuje, lektické návštěvníky to spíš provokuje

Nevolejte hrocha
Raději se na něj
přijďte podívat do
ZOO

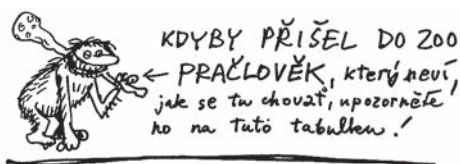
*Nevolejte hrocha – leták pro pražskou
 zoologickou zahradu (1962)*

a chovají se pak jako nepřítel. Věděl jsem o případu, kdy nějací vandalové házeli na medvěda kodiaka do výběhu v hlubokém příkopu kameny, až zvíře utloukli. Přestože na plotě bylo zákazů několik, bylo jim to jedno. Podobně hrochovi naházeli do otevřené tlamy rohlíky se zapíchanými hřebíky a zvíře poslo na perforaci střev. Vedení zahrady ovšem trvalo na „klasických cedulích“ se zákazy. Až do chvíle, kdy dědeček u výběhu vysoké zvěře posadil svého vnoučka jelenovi mezi paroží a vyfotografoval si na památku Smolíčka-pacholíčka. To už bylo i na otrlé ošetřovatele moc. Jelen je na pohled pěkné zvíře, ale je to silný a zlostný samec, který si nenechá nic líbit. Když ho veterinář vyšetřuje, má pět zdatných ošetřovatelů co dělat, aby jelena povalili. Každý ho drží za jednu nohu a zvláště pevně svírají hlavu s mohutnými parohy, jež jsou pro jelena účinnou zbraní. V uvedeném případě bylo zvíře nadmíru klidné a nejspíš natolik překvapené, že si Smolíčka nechalo líbit. Tehdy pohár trpělivosti s neukázněnými návštěvníky přetekl. S panem ředitelem jsme se dohodli, že navrhnu cedule podle svého.

Na jedné byl třeba buvol kaferský, moc nebezpečné a silné zvíře, pořád nervózní. Když se naštve, rozdupe všechno, co se mu postaví do cesty. Je neomezeným vládcem savan jižní Afriky a vyhne se mu i lev. K obrázku lva a buvola jsem napsal něco ve smyslu, žei ten silný lev ví, že se má buvolovi vyhnout jako nebezpečnému zvířeti,

jenom blbec si myslí, že ho může dráždit. – „Ty si myslíš, že jsi chytřejší než lev? Když jsi přesvědčen, že máš šanci si ho vyfotit, tak tam klidně vlez!“

Obrázky byly překresleny na plechové cedule. Bylo jich asi dvacet, všechny v tomto pojetí. Zpočátku někteří lidé namítali, že přece návštěvníci nejsou tak blbí, ale posléze si to každý přebíral po svém a myslím, že to tenkrát splnilo svůj účel.

LEV JE SILNĚJŠÍ A STATEČNĚJŠÍ NEŽ TY, A PŘECE JDE NOSOROŽCI UCTIVĚ Z CESTY!

PROTO BUDEŠ-LI NOSOROŽCE POŠYCHOVAT NEDOKÁŽEŠ TÍM SVOU NEOHROŽENOST — ALE HLOUPOST!

Návrh poutače pro pražskou zoo

Ředitel Veselovský mi kdysi vyprávěl, že četl v Rudém právu, jak jeden Ind našel maličkého hada, pythona. Zželelo se mu mláděte a vzal si ho domů. Měl krávu a hada krmil mlékem, což mu svědčilo, a had brzy dospěl. Velký a silný plaz se prý chtěl svému dobrodinci, který se o něj tak hezky staral, odměnit. Protože už byl

dospělý, vylézal na palmu a ocasem tloukl do koruny tak silně, že vřdycy srazil několik kokosových ořechů. Domorodec si tedy pythona pěstoval dál, přikrmoval jej rýží a had mu naklátil z palem tolik ořechů, že je pán mohl prodávat a zbohatl z toho.

Článek Veselovského rozčilil a napsal do redakce, že takovou pitomost ještě nečetl. Každý absolvent devítiletky ví, že had je masožravý, a kdyby domorodec krmil pythona neboli krajtů mlékem a rýží, tak mu za chvíli chćípne. Źe si to všechno vymysleli! A Źe je to celé blbost, protože had přece nepřemýšlí, jak se odvděčít svému zachránci, a proč takovými blbostmi krmí čtenáře. Načez mu z redakce odpověděli: „Vážený soudruhu. Tento materiál jsme převzali ze sovětského tisku a tam sedí v redakcích větší odborníci, než jste vy! Čest práci!“

Později Veselovského z pražské ZOO odstranili, neboť řediteloval i ZOO v Českých Budějovicích a zároveň působil na univerzitě. Usoudili, Źe má mnoho titulů, a tak nařídili, Źe si musí vybrat; a on si vybral univerzitu a Budějovice. A Prahu Źe nechá – a tak jsem do pražské ZOO přestal chodit.

10. Stejně, jako jsem se zabýval zvířaty a přírodou, věnoval jsem se i kreslení. V naší rodině nebyl nikdo s výtvarným talentem. Otec byl nadaný hudebník a sportovec a o mé dětské kresby se moc nezajímal. Ale také mi nebránil, tak jsem si

kreslil každou volnou chvíli už někdy od dvou let. Z panáků se postupně stávaly portréty, i zvířata si začínala být podobná. Kreslil jsem všechno, co jsem kolem sebe viděl. Ve škole se sice kreslení vyučovalo, ale učitel jen vzal na vědomí, Źe kreslit umím, a tím to končilo. Papíru jsem měl dostatek z papírny v sousedství, kde jsem si směl nabrat množství různých velkých odřezků. Příbuzní soudili, Źe by z mého čmárání mohlo něco být, Źe bych se třeba mohl stát profesorem kreslení. Být malířem se nepovažovalo za dobrou existenci, ale profesor, to už bylo něco.

Také jsem rád četl – všechno, co se mi dostalo do ruky. Nejradši kovbojky, cestopisy a dobrodružné příběhy. Měl jsem vlastní knihovničku a půjčoval jsem si i ze školní a městské knihovny. Přesto mi to nestačilo a oblíbené příběhy jsem často četl znovu a znovu. A také časopisy – pamatuji si dětský časopis Koule nebo Kašpárkovy noviny (ty snad vydával Vojta Merten, oblíbený Kašpárek pražských dětí). V časopisech byly spousty obrázků, hlavně ilustrací zvířat, brouků a ptáků a to se mi líbilo. Hltal jsem články o přírodě a představoval si, Źe až budu velký, budu psát také takové povídky a sám si k tomu kreslit zvířata, hmyz a rostliny. Když jsem objevil kresby profesora Obenbergera, entomologa z Národního muzea, který psal a sám si ilustroval články do časopisu Naší přírodou, měl jsem o své budoucnosti jasno. Budu přírodovědcem a malířem!

Ze studenta vězněm

1. Po obecné škole jsem pokračoval sedmiletou reálkou. Začal jsem docházet do Dušní ulice na Starém Městě. Z Holešovic to nebylo daleko, stačilo přejít most přes Štvanici a octl jsem se skoro v centru Prahy. Proti Plynární ulici to byl značný rozdíl. Holešovice už sice byly součástí Velké Prahy, ale žilo se tam téměř jako na vesnici. Kousek od mého bydliště byla romantická část nazývaná Zátory – s nízkými domky a křivolakými cestičkami. Venkovské domky mívají zahrádky s králíkárnami a výběhy pro slepice, tady byla drůbež také, ale popelila se na ulici nebo na hnojišti vedle kadibudky, postavené u chodníku. Osadu zbourali někdy v šedesátých letech, ale televize tam stihla natočit několik scén do seriálu *Hříšní lidé města pražského*, takže ta romantika zůstala zachována pro příští generace alespoň v obraze.

Na reálce jsem měl zajímavé předměty. Především přírodopis, zeměpis a dějepis. A také tam byl asi dva roky profesor kreslení Pavelka. Dobrý kreslíř, ilustrátor *Pohádek tisíce a jedné noci*; na jeho obrázcích mne zaujaly orientální předměty a ornamenty, a jako dvanáctiletého kluka samozřejmě postavy nahých tanečnic v harémch. Dalším profesorem kreslení byl grafik Skrbek – možná dobrý malíř, ale „rapl“, jenž se žákům nijak moc nevěnoval.

První skutečný a to akademický malíř, kterého jsem poznal, byl Bohumil

Stanislav Urban, říkali mu Miluna; bydlel kousek od nás, chodil k nám rámovat a byl to dobrý malíř. Párkrát jsem se rozhodl ho navštívit v ateliéru, měl tam malé pódium a reflektor na osvětlení modelek. K nám do sklenářství chodila spousta malířů, ale to byli takoví ti průměrní, profesor Urban byl věhlasným umělcem. Nevím, zda učil v Praze na akademii, ale vím, že v Brně přednášel estetiku. Když jsme pro něj rámovali za války, radil mi při malování, ale blíže jsem se k němu dostal až při studiu na grafické škole. Jako středoškoláci jsme neměli výuku aktu, absolvovali jsme ji na soukromých večerních kursech. To jsem chodil i k profesorovi Urbanovi.

Budovu školy v Dušní zabraly na začátku války německé okupační úřady, a poslední dva ročníky jsem absolvoval na Malostranské reálce. Byli jsme posledním ročníkem reálky, pak už byla reálná gymnázia a ta byla osmiletá.

2. Možná prvním impulsem pro mou zálibu v orientálních a rituálních předmětech byla návštěva Náprstkova muzea. Uchvátily mne tam věci, které jsem znal z kovbojek a dobrodružných knížek – najednou jsem si je mohl prohlédnout ve skutečnosti. Navíc jsem cítil, že na mne působí zvláštní a magickou silou, což bývá pro začínajícího sběratele obvykle důvodem k tomu, aby si takové

kuriozity opatřil a mohl se jimi těšit v soukromí.

Jedním z mých idolů byl cestovatel Alberto Vojtěch Frič. Proslavil se mimo jiné tím, že v jižní Brazílii, na Rio de la Plata, dělal asistenta argentinskému antropologovi jménem Florentino Ameghino. V bahně a náplavech našli lidské lebky staré čtvrt milionu let. Do té doby se mělo za to, že v Jižní Americe nebyla žádná stará populace. To tvrdil třeba český antropolog Aleš Hrdlička, pracující v New Yorku; dokazoval, že Jižní Amerika nebyla původně osídlena, že obyvatelé přešli z Asie přes Beringovu úžinu do Severní Ameriky a že se to osídlení zastavilo někde v Ekvádoru a v Amazonii a dál už nešla ani noha. Tahle teorie platila dlouho, a tak objevy, na kterých se Frič podílel, byly převratné. Hrdlička rovněž nevěděl nic o mořských proudech a větrech, které v dávných dobách pomohly osídlení Brazílie a Chile z Polynésie, jak později dokázal na voru Kon-Tiki Thor Heyerdahl.

Za války Frič vydal knihu *Indiáni Jižní Ameriky* a já jsem si ji k němu nesl podepsat. Bydlel ve vile zvané Božinka, stávala v dnešní Jinonické ulici. Frič vypadal impozantně. Měl dlouhé vlasy a vousy a byl oblečen v jelenicovém oděvu s trásněmi, který jako lovec nosil mezi indiány.

Uměl báječně vyprávět, tak jsem k němu do košířské vily chodil docela často. Byl na tom bídě, neměl peníze a žádné zaměstnání. Vyráběl keramické repliky indiánských nádob,

otiskoval do hlíny provázky s uzlíkovým písmem a mísy a hrnky prodával jako kopie. Na tom moc nevydělal. Hojně ho vyhledávali Němci, protože u nich měl dobré jméno jako kaktusář. V Německu mu vyšla řada knih. Získal věhlas jako objevitel celé skupiny kaktusů, například *Parodia*, pojmenované podle amerického botanika Parodiho. Tyhle krásně kvetoucí rostliny pěstoval ve skleníku. Několik set kaktusů nese po svém objeviteli přídomek Frič. Jeho kaktusovou sbírku jsem obdivoval. U vstupu do skleníku byly dva mimóзовé keře. Když pán domu vešel, rozmáchl ruce a ty keře se mu uklonily; to pak vypadalo trochu čarodějnický. V bytě měl v jednom koutě velikou pavučinu a krmil pavouka, který ji upředl. Pavouk už byl naučený, že na zatukání odněkud vylezl a čekal, co mu pán naservíruje dobrého. Ve svém okolí platil Frič za podivína, lidé se mu raději vyhýbali. A protože to byl rebel a často oprávněně kritizoval činy vlády a prezidenta Beneše, ani u „vrchnosti“ nebyl oblíben. Možná i proto se ho Němci snažili získat na svou stranu, ale on byl vlastenec a s okupanty se nepaktoval.

Nerudně přijímal i všechny ostatní lidi. Já jsem se k němu víceméně vnuťtil, leč při prvním loučení mi nejspíš ze zdvořilosti řekl, ať přijdu zas, což jsem uvítal. Jeden antikvář mu prodal Mathiollého herbář za čtyři tisíce, to bylo levné, ale Frič mu zůstal asi tisíc korun dlužen. Když jsem se antikvářovi pochlubil, že jdu k Fričovi na návštěvu, požádal mne, abych dluh